

ÉSZREVÉTELEK

a m. t. társaság által Budán 1838-ban kiadott »Magyar Tájszótár«-ban
megjelent több székely szókra.

Ábolyog: czéltalanul bódorog. A' székelyeknél így van szokásban: *ám-bolyog*.

Ápolás: csókolgatás. A' székely köznép sohasem mondja: *ápolás*, hanem *apolás*, (ékezetlen a-val), vagyis inkább *apolgatás*, *apolgat*, mert: *apol*, *apolás* nem hallatszik soha.

Asztalfia: Ezt így mondja Udvarhelyszék, Háromszék pedig: *asztalfiók*.

Ballag: E' szót Erdővidéken, honnan közölve van, sőt (egész Maros, Aranyosszéken és Udvarhelyszék kevés részén kívül) a' székely föld $\frac{2}{3}$ -án így mondják: *ballog*.

Baszuta: E' szónak illy értelmezés van adva: buta, félügyü, élheterlen. Jobban kijön értelme e' szavakból: ostoba, bátortalan, társalgástól idegen, aljasan zárkozott, kirivólag önző.

Becze: kényeztetett akármi. Illy hangon közli ezt Gyarmati Sámuel mint általános székely szót, holott székely tájanként más-más hangon ejtik ki: *Becze* Aranyos- és Marosszékekben: *böcze* Udvarhelyszéken 's némileg Erdővidéken is; *bécze* Csíkban és Háromszéken. Kényes becze. Kényös böcze. Kényés bécze.

Bécsombolyítani: E' szót székely gyalog ezredes b. Lakos János közölte amaz értelmezéssel: *begöngyölíteni*, összetűrni, pl. havat, embert, öltönyt stb. De éppen Háromszék, a' honnan közölte (mert Kézdivásárhelyen lakott, de nem volt székely), így mondja: *csongolyítani*, *csongolyatni*, *csongolyog*.

Belső ember: bizonyos világi vagy egyházi hivatalt viselő embernek írja Horváth Z. Balaton vidékéről. Lehetetlen, hogy ott

is más értelme legyen e' szónak, mint az egész székelyföldön, sőt Erdélyben, hol *papot* és *iskolatanítót* vagy mestert jelent, vagy ezek segédét és helyettesét 's mást senkit. Tán azt értette, hogy az egyházaknál, vallástestületi hivataloknál vannak világrendű gondnokok, tanácsosok is alkalmazva befolyással az egyházi dolgokba, mint a' szoros értelembeli belső embereknek törvényes és politikai intézkedéseknél támogatói, felvilágosítói; de ezek éppen nem *belső emberek*, sőt még a' tanácsosok sem, hanemha magokat papokká felszenteltették.

Berek szónak értelme nem posvány, hanem: *mezőhelyi* facsoporozat.

Bető. Hogy ezt székelyek, és épp erdővidékiek, honnan közölve van, bárhol is így mondanák, sohasem hallottuk, hanem így: *betü, bétü, bütü*.

Bincs. Tökmagevő madárnak mondatik (ez volna *czinege* vagy szatty), de a' székelyeknél nagyon szokás *bincs* szóval mondani a' *pintyet*. *Bincs* tehát *pinty*.

Bisletni. Ezt inkább mondják így: *fisletni*: vislatást jelent.

Bodocs nem jól van írva; így kell: *bodócs*: gyümölcsbimbó; *bingó* vagy *bingyó* is.

Bogdácsolni. Inkább: *bakdácsolni*, vagy baktatni.

Bogja. Ez nem székely szó. A' székely így mondja: *bugja*: szénacsinaláskori nagyobb rakást jelent.

Bojászok: imitt-amott járok. Így kell: *bójászok*.

Bójgatni, nem jó. Így kell: *bojgatni*: háborgatni. Megbojgatta a' hangyákat, a' méheket. Ne bojgasd fel álmából!

Bolygatag; nem: balgatag, esztelen, hanem: nyugtalanul ide-tova járó, helyt nem ülő.

Borzadni; sehogy sem teszi feltüzülni, hanem: *irtózni*.

Bozlán jelent ugyan többféle leveles aszszuságot, de a' székely e' szón egyenesen érti a' sarjudohány száraz maradványát.

Bőfögés, nem hurutolás, hanem e' kettő a' székelyeknél különböz; *Bőfögés*: szélfelütődése többször a' gyomorból. *Hurutolás*, nem is jól van mondva, mert így van: *hurutás*, jelent *köhögést*; *hurutok* = *köhögők*; *nagy hurut*: számár hurut. *Apró hurut*: köhécselés.

Böling (bilind) nem jól van, mert *bölénd* vagy *belénd*.

Börböncze. Ezt a' székely nem tudja, hanem mondja: *pikszis katuja*, *iskatuja*. Hiszen *börböncze* magyarországi szó.

Börgyártót a' székely sohasem mond, hanem: *börkésztő*, *ti-már*, *varga*. *Szjgyártó* is volna ugyan, de ez a' bőrt nem gyártja, hanem a' gyártott bőrt feldolgozza. Ha a' szjgyártót börgyártónak kellene tartanunk, épp úgy tarthatnók annak a' csizmadiát is, ki hasonlóan a' kész bőrt dolgozza fel.

Buga hogy kis szarvu marhát jelentsen a' székelyeknél, alig hihető; de azt jelent: *bucsak*, mintha mondanók: *csutak feji*.

Bufa nem székely szó, de az *pofa*. Szép pofája van; teli pofáju; felfűtt pofáju.

Buffan szóval mond ki a' székely minden nagyobb és kisebb *puffanást*; mondja a' lebuffanást lecsuppanásnak is. Tisztábban: *buffan* vagy *bufog* a' kan; *suppan*, a' mi esik; *supog*, a' mi *pufog*.

Bugyogós és *bugyigós* különböznek. *Bugyogós korsó* = szoros szádu. *Bugyigós*: német nadrágban járó.

Bujdoklani, nem székely szó, hanem: *búdákolni*.

Bukkázni, nem jól van, hanem: *bucskázni*.

Burduj lapi helyett mond: *brusztuj lapi*.

Burnyászzkodni: szerelemre ingerlődni, szerelmeskedni. Ezt így kell kijavítani a' székely nyelvjárás szerint: *bernyászzkodni* (macskaszerelem).

Burtokos fát így is mondják: *burtukos*. Innen *burtukos fejű* = bozontos.

Búsítottam, annyi, mint: kérem, alkalmatlankodom kéréssel. *Búsittanám* kiedet, édes asszonyom, egy kicsi lisztét.

Bübáj nem jól van közölve, mert ezt a' székely e' szókkal nevezi: *kuruzsolás*, *gurucsalás*. Meggurucsálták.

Csajbutag: féleszü. Inkább: *csajpota*, *csajpoti*.

Csáklyázni. E' szó használatban volt ugyan nemcsak Csikban, hanem egész székelyföldön 1838 előtt is; de éppen nem jelentett jégen csáklyázást lőszárcsonttal, melly eljárást akkori időben egész Erdélyben is kevesen tudták: hanem jelentette a' romlott kerékfal kifeszítésére rögtönzött rövid ágas fát, mely bagolylábnak is mondatik. És ezért mondják: *valahogy kicsáklyázzuk!* (valamelly bajt), azaz, ha nehezen is, valahogy végrehajtjuk.

Csampolya, nem jó szó, hanem: *csimpolya*. De ez nem is dudát jelent, hanem kis dob alaku buta egyhangú szerszámot.

Csaptató a' székelyeknél jelenti, mikor a fa ágát lehúzzák 's valakit játékból reákötvén, vele feleresztk. Vagy pedig mikor a' kutyát illy lehúzott erős ágra nyakánál fogva kötvén, felbocsátják, hogy megfuljon.

Cserény. Ez annyiban székely szó, hogy Udvarhelyszéken jelenti a' sodfálnak a' kemenczénél küljebb álló részét, melyre a' nők konyhai apróságokat szoktak lerakni.

Csia. Jelent csintalant. *Csia* marha. *Csia* legény. *Csia* ember. *Csicsos* iratik, de nem jó, mert *csicsós*: csicsés.

Csöbör: (Kereszturfiszéken) cseber egyebütt. De mindenütt egyenesen *csebret* jelent; dézsát pedig vagy sajtárt (sétár) sehol.

Csunga. Nem jól van közölve, mert: *csunya*. Ez azonban nem baraboj, hanem másféle rovátkos fehér gyökér, mely a' szántókon terem. *Csunyagyökér*.

Csícsörborsó: borsónemű vadnövény, évelő, mély gyökerű, a' szántókban, és igen tenyésző; de így is hívják: *csúcsorborso*.

Czula: egyszerű öltöynemű. Kösd össze a' czuládot és vigyed megaddal. *Czeleczulának* is mondják.

Dér. Éppen nem csikorgó, hanem könnyű fagyot jelent 's többnyire hóharmatot.

Dölmecz. Jobban mondva székelyesen: *Dömzsödi*, akár *dölleszki* (hasók).

Dülös út, székely közlemény akar vala lenni, de nem jól van; így kell: *dölös ut*, hol a' szekér feldőlésétől félhetni.

Elcsiszamodni, székelyül nem jól van; így kell: *elcsuszamodni*.

Eleredésnek a' székely azt nevezi, mikor a' víz titkos úton magát ellopja. A' csontdaganatot pedig vagy más tüzes daganatot: *eredésnek*. *Eleredt a' kezem*, nem jó kifejezés, hanem: *eredés lett a' kezemen*.

Ereszt: tóldás az asszonyi ingbe (így írja Hollók Imre, mint gümöri szót). *Ereszték* a' székelyeknél, mind ingbe, mind gatyába.

Erez: a' lakóház pitvara a' székelyeknél. Igaza is van Szabó Eleknek, hanem: *eresz*, és nem *erez*. Tehát Gegő Nicephor és Cserei Elek nem jól nevezik az *ereszt* házfedélnek, házhíjának.

Eregélni, nem jól van. Így kell: *erégetni* = lassanként tovább haladni. *Eregeltetni* a' baromesordát: étetve tovább hajtogatni.

Espenát: spivacz. A' székelly nem így mondja, hanem: *ispi-nót* = barátaloda.

Fajuszka, nem jól iratik székelly szónak H.-széken, mert: *faszujka* = paszuly.

Fanfarus: félrejáró faru. Így is: *farcsohos*, félfarcsohu.

Fecsütörködni. Nem így van, hanem: *felcsücsörködni* = felcsippeszkedni.

Fintorittani az orrát. Ezt érti minden székelly, de U.-széken így is mondják: *konkorgatni*.

Gácsétozni: párosodni a' bakréczenék. Nem jól írták, vagy nyomtatták, mert így kell: *gácsérozni*. *Gácsér*: bakrucza. *Gácséroznak* a' réczék.

Gágya: gatyá. Nem jó: így kell: gatyá.

Gerencz: gerincz. Így kell írni: *géréncz*, (H.-szék). *Girincz* (U.-szék).

Gog. Nem jól van. Így kell: *Gób* vagy *gócz*. Üjj bé a' *góbba!* vagy *gócz alá*. Nem jól mondatnék: *Üjj bé a' gób alá* vagy a *góczba* (kemencze). — *Gócz ajja*: kemencze alja. *Pest ajja* is. *Üjj bé a' pest alá*. Nem jól mondatnék: *Üjj bé a' pestbe!*

Gornyaszt: szundikál. Székellyül: *gunnyaszt*.

Göbecz: víz mélyje. U.-széken így: *göbécz*.

Görnyett: kényes. Székelly szónak írja Gyarmati Sámuel de ezt a' székelly így nem mondja, hanem: *görbött*, *görzsett*; 's nem is kényest jelent, hanem *összse-* vagy *lehorgadtat*. Így is mondják: *güzsörödött*.

Götlöhös, rosszúl van írva. Így kell: *gölöhös*; és jelent rosz tüdőjüt, köhécselöt.

Guggolni; legugyorodni. Székellyül: *legugganni*.

Gügyöggni, a' kisgyermekkel. Így kell: *gyügyöggni*, és *csücsöggni*.

Gübü, halhajtó rúdnak iratik. Holott *gübü* jelent gamatot; *gübüfa*, *gübülöfa* pedig halhajtó rúdat.

Gyilok, ló torkában levő csomónak iratik. Ez nem áll; mert a' ló torkábani csomó bent: *kehecsomó*, künt pedig a' bőr alatt: *egér*. *Gyilók* jelent a' szarvasmarhák lábain kinövő bőr- vagy hínár-csomókat.

Gyir, *gyires*: ritka, ritkás. Marosszéki és Aranyosszéki szók, valamint küküllőmegyeiek is.

Hazuga : haczuka. Székelyeknél : *hiczuka*.

Hédérég vagy *hederég*. Rosszul van értelmezve : ferdén vagy csürvecsavarva menni ; mert jelenti : ott fityeg a' többi között, oda háromlik, imitt-amott kóriczál.

Hirgit : puliszkafőző fazék. Aligha székely szó.

Horup székely szónak egyetlen értelme : *rást*.

Horcogni, nem székely szó, de *horkolni*, az ; valamint *hérkél*ni is az. *Hiriczelni* : mellben zörgőleg szuszogni vagy lélegzeni.

Huppolni : megveregetni az éretlen almát. Székelyül : *potyolni* : puhítani.

Hutjatt, nem úgy kell írni székelyesen, hanem így : *huttyatt* ; kivékonyúlt testü.

Izsamodom, nem : *futamodom* — mert ekkor : *iramodom* volna, hanem *csuszamodom*, *sikamodom*.

Juhászítani : szelidíteni. Ez sehogyse jól van, mert így kellene : *johászítani* ; de értelme nem : szelidíteni, hanem : *engesztelni* volna ; azonban *juhászítani* nem is mondatik így cselekvőleg, hanem : *johászodni*, azaz, magába megjönni, engesztelődni. Tehát nem *juhászodik*, hanem : *johászodik*. — *Megjohászodik* : megjön magába. Ha magára hagyod, könnyebben megjohászodik ! kérelésre még inkább megköti vagy megbakolja magát. U.-széken így is mondják : *megkonászodik*.

Kabala jelent U.-széken mindennemű lovat, egyébűt kan-
czát. *Ekekabala* mindenűt ugyanazt jelenti.

Kabarászok : kapdosva keresgélek. Így kell : *kaparászok*, *kapdosódom*.

Kabarék helyett *kavarék* kell : *habaré*k. *Kevers*. *Habarcs*.

Kajtatni, így mondják ugyan, de hajlításai nem így mennek : *kajtatok*, -atsz, -at ; hanem így : *kajtok*, *kajtaszsz*, *kajt*, *kajtunk*, *kajtotok*, *kajtnak*. Mit *kajt* ott az a' gyermek ? fel tudá-e *kajtatni* azt a' kicsi maradékot ?

Kakucs : rövidlátásu. Nem jól van ; így kell : *kukucsi*, *kukucsi szemü*. *Kukucs* ! pedig, vagy *kukucsi* ! gyermekesen mondatik, mit is mond valaki ahoz, kihez valamely résen, kert- vagy más lyukon, ablakon át, vagy rejthelyből szólva átkukkint. Így is mondják : *kukk*, *kukukk* !

Kalamár láda : kalmár láda. *Kalamártő* = kalmártő = nagy

tő, melyet vastag vászon vagy zsákvarrásra használnak, 's rendszerint cigánynők árulják.

Kalangya: gabnakereszt. Így mondják Aranyos- és Maros-székben, egyebütt pedig a' székelyeknél: *kalongya*.

Kandászodni, a' székelyeknél így mondják: *konászódni* 's jelent *engesztelődést*. *Megkandászodik*: megjön magába.

Kapó, nem jól van mondva; így kell: *kopó* székelyesen, — 's jelent magasra, kikapóra, kifogóra, felütött lapdát. *Kopóra* ütni, *kopóra* felhajtani valamit, annyi, mint: kukra ütni, kukra hajtani.

Kápsálni mondatik székelyesen a' medve, mikor úgy ver valamihez, hogy körmeivel a' húst ki is szaggassa. Átvitt értelemben — székelyesen — az is kápsál, ki mást körmeivel vérzésig karczolgat.

Karikázni. Hajtó karikával játsznak sokan, 's futásában bottal állítják meg. *Megkarikázzák* a disznó orrát, azaz, orra végkamaráját meglyukasztva, vaspereczet, karikát tesznek belé, hogy túrni ne tudjon. Átvitt értelemben *karikázni* mondatik, a' ki bajol, csúnyított.

Kávának mondják a' székelyek a' csizmasark köroldalára ütött lapos fényes félvaskarikát (nevezetesen U.-széken és Erdöv.) mellynek torzsája (szára) és taréjja nem lévén, a' tánczot bokaveréskor csak éles kopogásával élenkíti, nem pöngéssel.

Kávit a' kutya, nem jól van mondva, mint székely szó, mert: *kavég*, vagy *kavéjg*; 's jelent kaunczolást vagy veréskori sírást.

Kecskebukázni: fején átbukni, — vastagabb székelyességgel így mondják: *kecskebucskázni*, mert a' székelyeknél a' bukás mindig: *bucskázás*.

Kelebőlálok, székelyül: *kerimbábózkodok*: körüljárok, körülforogok. Gyermeknek szokták mondani körülforogva: *kerimbábó*, hull a' bossó (borsó).

Kendermagos tyúk és *iromba tyúk* különböznek; mert a' *kendermagos* szürkés pettyes, — az *iromba*: kékes hamuszínű foltos tarka. *Kendermagos* színű a' húrosrigó. *Iromba* színű az ülü (ölyv.) *Macska* is van *iromba*.

Kéreg szónak több jelentése van. Csizmasarok kérge. Szitakéreg, rostakéreg. Malomkőkéreg (a' malomkövet körülő). *Földkéreg* (föld külszinének esső vagy hólé miatti cserepzése). *Fakéreg* (fa héjja) 's különösen a' fa héjjának betegséges cserepző kérgesedése.

Keszöcze, a' székeleyeknél: korpaczibre, *Keszöcze* szó nem lehet egyéb, mint idomítva átvett oláh *kiszelicze*: czibre. *Kiszelicze* de *tericze*: korpaczibre.

Ketszántólag: csapanósan. Így van közölve, mint székeley szó; azonban így hangzik: *kétszántulag*.

Kezebeli, székeleyül: *kézbeli* = bot, vasvilla, csákány, balta, karó vagy más védszer.

Kidmöd. Ezt inkább így mondja a' székeley: *kigymed*, *kigy-möd*, *kigyêmed*, *kigyêmöd* = *kegyed*. *Kidézni* balaton melléki szót pedig a' székeley így mondja: *kjedézni*, *kégyelmezni* = megbecsülve szólni hozzá.

*Kikirél*ni, nem jól írják, mert: *kikirél*ni = kukorikolni.

*Kilóggat*ni, két *gg*-vel írva nem székeleyes; így kell: *lógat*ni, *kilógat*ni, *meglógat*ni = ingatni valamit.

*Kintorná*lni, nem jól van közölve, mert így nem székeleyes; így kell: *kéntér*ni.

*Kiszáll*ni, ennek a' székeleyeknél — más értelmei mellett — ama mindennapi értelmei is vannak: *kiszállottak* az adóirogatók, vagy csak: irogatók; *kiszállott* az egzsékuczió; *kiszállottak* a' papok vizsítálni = az esperes, jegyző és direktor, vagy a' brákhium.

*Kiszém*ni, nem azt jelenti a' székeleyeknél: gabnát szemelni, hanem: akár embereknek, akár valamely tárgynak a' javát, derékjeit kiválogatni. Gabnát szemenként tisztítani pedig a' székeley így mondja: búzát *szém*ni, lencsét stb. *szém*ni, *megszém*ni.

Kóbori, székeley szó, jelent kóborgót.

*Koboz*ni, nem jól van közölve, mint székeley szó, mert így áll: *kodohoz*ni, *kodohozás*, *kodohozó*; 's egyenes értelme: tétlenség, dologtalanság, restség miatt éhséggel küzdegni, mint a' cigányok is.

Koczon: káposztafejek vastag szára; a' székeleyeknél: *káposztatorzsa*.

Kokojza (áfonya) van közölve mint csiki szó; de az összes székeleyiségnél az áfonyának más neve *kukujza*, mit így Erdélyben másutt is ismernek, 's úgy látszik, átvett oláh szó, ebből: *kukujze*, valamint áfonya is, ebből *áfonye*.

Kondász és *kanász*, a' székeley így sehol sem mondja, hanem: *kandász*. Inkább és általában: *disznópásztor*, *disznópásztor*, *sertéspásztor*.

Konkoczélni: két piros tojást összeütni; a' székelység átalánosan így mondja: *türköl*ni; néhol *koczczintani*.

Konyult: legörbedt, lehajolt (balatonvidéki szó) a' székelyeknél: *konyvad*t, *lekonyvad*t.

Kopadék = kopás, a' székelyeknél: *vásás*. Azért nem a' te körmöd vásott. Az én körmöm *kopadékja* (valamely keresmény) székelyül így mondják: az én körmöm *vásott belé* = én kerestem, én természettem.

Korpaféreg székelyül: *hammuféreg*.

Kosog (báránypőr felöltöny) nem jól van közölve, mint székely szó; így kell: *kozsó*k.

Kotrészni; kotorni, vakarni, — székelyül így mondják: *ktorászni*.

Köll, igeszót a' székelység csak Keresztúrfiszekben mondja, egyébütt: *küll* vagy *kell*.

*Köszörül*ni (Balaton mellékén); a' székelyeknél nagyobbbrészt: *küszürül*ni.

Kupikék; székelyeknél: *hoppikék*, azaz, *semmi*. Vészünk neked szép pántikát, dali véréset, hoppikékét, látatlan színüt! (gyermeknek mondják, vagy nagynak is élczesen).

Kurut'ylol — a béka. Ezt a' székely így mondja: *kurrog*, *regel* (rekeg).

*Kuvad*ni, (székely szó). Fel van hozva két értelme: *felkuvad* a' kenyérhéj = felválík; *lekuvad* a' tapaszt. Van egy harmadik is: *kuvadoz* a' szántás — szárazon vagy nyomultan nagy darabokba.

Külü, — ezt is jelenti: zöld harkály. *Zöd külü*.

*Lábaskod*ni, székely szónak van közölve, holott ezt így a' székely nem mondja, hanem: *ágaskod*ni, *ábasko*lni. Kimondja ugyan a' székely: *fel ábaskodott*, de soha sem nyomítja kettőssé az *l* betűt így: *fellábaskodott*.

*Léhel*ni (kendert héhelni) mondja Csík- és U.-szék; de mondja a' székelység: *héhelnek* vagy *léhelnek*, átvitt értelemben, mikor az égen szálas szöszhöz vagy héhelt kenderhez hasonló fellegek nyuláknokznak. *Léhelnek* — esső lesz.

Lerepsedek, nem jól írták; így kell: *letepsenek*: restül levettem magamat földre vagy ágyba. Úgy *letepsenél*, mind egy tehen!

Letortyanok, nem azt teszi: lerogyok, hanem: nagylágyan erőtllenül leheppenek, lehuppanok.

Lindik. Így is: *Lingyik, lingyikó.*

Lóggóban van: semmit sem csinál. Ezt így mondja Kállay; de így kell: *Lógóba van. Lógóba* fogják a' harmadik lovat csak könnyű húzóhámmal, vagy a' nélkül is, hogy szokják. Innen átvitt értelemben mondják a' könnyen előről, semmittevőről is: *lógóba van.*

Lógnázik, lógázik. Székelyül: *lóginyázik.*

Lohadni. Több értelmei mellett a' székelyeknél azt is teszi: indulni, menni, haladni. *Lohadj! lohadj innét! lohadj egymásután!*

Lók: völgyalapály. Nem kell éles ó betűvel, hanem bután így: *lok.* *Lók* tehát vagy közlési vagy nyomdahiba.

Mágicsálni: magosíthatni. Ezt a' székelyek így mondják: *magosgatni, felmagosgatni, magosíthatni, felmagosíthatni.*

Málna: fekete szederj. Így közli Döbrentei Gömör és Tolna megyékből. A' székelyeknél pedig a' *málna* veres, a' szederj hasonló alakú fekete. *Málnát* sok székely így mondja: *mána.* Mennyék *mánászni.*

Mállani, a' székelyeknél jelenti: *zsendülni.*

Megfartatni: szoros kérdőre venni. Székelyül: *firtatni.*

Megjárja. Székelyül: *megjár.* Ha jobban nem lehet, *megjár* így is.

Megoldarolni: vigyázva kikerülni valamely vész. Nem jól van értelmezve, mert *megódarolni* valakit: ólodalba verni, megverni; vész elől elvonulni pedig így mondják: *elódarolni.*

Mindjárt kisedem a' szeme szőrit: átesem rajta. Merőbe nem jó. Így kell: *megszédem a' szeméd szőrit* = felnyitom a' szemedet, ha nem látod a' téendőt; öntudatra ébresztlek.

Mives nap. A' székely nem így mondja, hanem: *mies nap.*

Mokogni: érthetetlenül beszélni. Székelyül: *makogni. Makogás, makogó.*

Mordány, székelyül: *mordály* = legkisebb nemű lőszer.

Mungorolni, — a' keletiebb székelyek így mondják: *mongorolni* = ruhákat simítani.

Nagyotalanítani magáról. Nem jól van írva vagy nyomtatva; így kell: *nagyot alítani* = magát nagyozni, maga felől érezni.

Nyáskolódni; jól van mondva; de mondják *nyáskálódni,* 's *nyáskotolni* is = valakin alkalmatlanul csüngen.

Orrolni: neheztelést mutatni. A' székelyeknél többnyire: *arrolni.*

Öblögetni. Más értelmei mellett ezt is jelenti: *a' víz öblöget* = partjához vagy partjánál levő birtokhoz területnagybodást rak iszapból vagy kövecsből.

Ögyelegni: idétlenül nyájaskodni. E' szó tán elvéttve van közlölve e' helyett: *enyelegni:* szerelmesen nyájaskodni; mert *ögyelegni* jelent: tétova járni, bolyogni, — sőt nem is székeley szó.

Ökölnye. Ez, úgy látszik, főnév akarna lenni a' közlésben, de nincs használatban, hanem: *ökölnyére, ökölnyéleg (ökölnyre, ökölnyileg),* — így már jó székeleyes hangejtésű szavak.

Örög, székeley szó, Gyarmati szerint; de a' keletiebb székeley földön mindenütt: *öreg.*

Pállya (göcseji tájszó). Székeleyül: *pálha* = ing hónajtoldási ereszték.

Pánya, pányváskötél. Nem így tudjuk a' székeleyeknél, hanem: *czüvekéskötél.*

Parászborsó. Vagy közlési vagy nyomdai hiba van, mert: *parászborsó* = héjalatlan főtt borsó.

Pattibúza, székeleyül: pattogatott törökbúza.

Patting. Nem jól írták, mert: *pating* = ekét és taligát összetartó güzs.

Péra (állati szeméremtestnek írják). Székeleyeknél jelent macskaganéjt. *Macskapéra.*

Piha! ezt a' székeley nem annyiba mondja, mint: *czih! cziha! cziha be bűdös!*

Pirinkelni: gyér hóhullás. Nem jól van; így kell: *pilinkelni, pilinkélni.*

Pispek a' nyugotibb, *pispök* vagy püspök a' keletibb székeleyeknél.

Piszegni. Székeleyül: *szépégni, szipákolva* sirni.

Piszonyodni (székeley szó) inkább jelent: *penészedni, mint: piszkosodni.*

Pofos (székeley szó). Még jobb: *pofotyos.*

Poszátlom, nem jó szó. *Poszátlik* vagy *paszátlik,* jó: szétoszlik, szétrepül. Például: ha megütik a' tollesomagot, vagy földhöz ütik a' kákabotikót.

Rácsa: hasított ágba tett rák-csalétek. Székeleyül: *rács.*

Ratymatok, nem azt teszi: *rakogatok,* hanem: házilag untalan tesztek, vagy: közbe untalan mondogatok.

Rizzamodni: félni, (székely szó) rosszul van írva; így kell: *rízamodni*. *Megrízamodtam* vala = megriadtam vala.

Róvni. Székelyül: *róni* = rovással jegyezni, vagy fát elróni. *Róvás*, székelyül is: *róvás*.

Satrat: ide s tova jár kel untalan.

Serczeg. Székelyül: *csérszég* = nagyhangon perczeg és sűrűn.

Sertepertélni. Székelyül: *sértepitélni* és *sérpétélni*.

Sétár, székely mérték, nem 6 kupás, mint közölve van, hanem 5 kupás: $\frac{1}{3}$ véka, erdélyi 15 kupás kisvéka szerint.

Sinkópádni, nem: elvesztegetni jelenti, hanem: kunyorálni, ráesve, nekiesve kérni. Sok sinkópálás után juték hezsa. Kész vónál estig es rajtam sinkópálni.

Sovárogni, nem: koplalni, silányul élni, hanem: nagy vágyódással kívánni.

Sörtély: szőre a' disznó hátának. Székelyül: *serte*, *sérte*.

Suhintani, a' lóra ostorral. Székelyesen ezt is jelenti: lopni, csenni, sikkasztani.

Suhogó, a' székelyeknél: karesu szíjjas veszsző.

Suta, a' székelyeknél: szarvatlan, ékességéből kivetkezett.

Suta ember = rövid értékű, értéktelen. *Suta dolog* = jelentéktelen.

Szájas, székelyesen: bő mondó.

Száguldozik, székelyeknél: *szágódczik* is.

Szamárfül: könyvben behajtása a' levélnek, — székely szó-nak iratik. A' székely ezt így hívja: *levéltöréses hely*.

Szárcsi lónak írják a' *soványhúsu* lovat, mint székely értelmezést, holott a' székelyeknél jelent *fejér bokájú* lovat.

Szarmálódom; itt nyomdahiba van, mert: *szármálódom* = származom. Ide *szármálódott* közinkbe.

Székálló, nem maga a' húsvágómester, hanem arra bizonyos ideig megbízott helyettes segédje.

Szembe penderkedő, nem így van, hanem: *szembe pészderkedő* vagy *pészterkedő* = ingerkedve szembeszökő.

Szenkuczi, nem jól közölték, mert: *szinkóczi* = ibolya, korai vadviola.

Szepetelni, nem jó székely szó. Így jó: *szépletelni* = szelleni, pallani, hányni vetni.

Szirnos hó: mikor színe megfagyott. Székelyül: *szíjjas*, *szigonyos*.

Tákolni: rosszul alkotni, rosszul összeállítani, mint székely szót írják; de ennél kielégítőbb: *tajkolni*.

Támbálódni. Székelyül: *támbáskodni*, *feltámbáskodni*.

Tatárka, székely szónak úgy iratik, mintha kölest jelentene; de csalódás van a' dologba, mert székelyeknél a *köles* rendes kölest jelent; *tatárkát* pedig, azaz tatárkölest nem termesztik.

Tej; téj helyett, ormánsági szónak iratik; de Csikba is *tej*. Tejnek, tejhez, tejtől, *tejvel*.

Tépelődöm, (székely szó). Gyarmathi így értelmezi: igyekszem. Azonban *tépelődöm* jelenti: töprenkedem; s ha igyekezettel akarjuk kiértelmezni, így lehet: szorongok igyekezetemmel. Különböző szó ettől: *tepelődöm*.

Tokány, a székelyeknél apró falatokra vagdalt, rántott hús, akár ürü vagy juh, akár marhahús.

Tongyó, (székely szó) nem nagy talpas lábat jelent, hanem: *öltözetlen lustát*.

Töcséres. Ezt Kállai székely szónak írta, mely jelent pléhgyártót. Ma pedig a székelyek e nevekkal nevezik: *pléhes*, *bádigos*, *bádigos*, *bádigcsináló*.

Türet. A' székely *türésnek* mondja. *Türés* váson; *türés* széna, mint szekér vagy boglyarakáskori rétegezés.

Vaczok. Kállai nevezi meleg fekvőhelynek. Székelyeknél: *vaszok*.

Vaczkos: Zömök. Székelyeknél: *vaskos*.

Vágó. Kállai ezt úgy említi, mint a hol vad szarvasmarhákat vágnak le, holott ez egyéb nem lehet a székelyeknél, mint *mészárszék*, *hússzék*; hol vadhúst nem is vágnak, hanem házi szelid szarvasmarhákat, aprót, nagyot, sőt sertést is. Vad szarvasmarhán mit is értsünk mást, mint havason nőttet, vagy ottani nyári legelőről kivágni lefogottat. De akkor is, nem csak ilyeneket vágnak a székely mészárszékeken, hanem falvakról szedett el nem vadult szarvasmarhákat, még sokkal többet amazoknál. Ugy látszik tehát, hogy az értelmező kifejezésnél a *vad* szó mintha figyelmetlenségből esett volna be a szövegbe.

Vajnak. Ennek nevezi Szabó Elek a vállcsont köpűjét, honnan tán a csömör in a nyakba felszolgálja. Nem jól fogta fel a szót. Tán megese mellett volt, s mikor a dörgölő (kenő) a vajnokát említette, mint a hol a keze akkor járhatott, a tagok névértelmét ösz-

szetévesztette, s aztán tévedt értelemmel közölhette. Mert *vajnok* Háromszéken (Szabó Elek háromszéki albisi lelkész volt) semmit egyebet nem jelent, mint: *vakszemet*, halántékot. *Vajnok* az pedig, és nem *vajnak*.

Vápa: gödrös öblösség szonkok között. Átvitt értelemmel a székelyek soknemű ily gödrösséget neveznek *vápának*, mint pl. *seggvápa*, *árokvápa*, *hónyajjvápa* stb.

Vaszara: tömlő. Kállai írja; de nem jól, mert *vaszara* jelenti az állati szeméremtestek fityegő bőrét, melylyel felcserélve magát a szeméremtestet is nevezik *vaszarának*.

Vecsernye: délest. Általános székely szó, igaz, de az összes magyar elemnél ismerve és használatba van.

Vesel! hess! lúdat, tyúkot elüző szó, Kállai szerint. *Hess! hessel!* jól is van, mint tyúkot üző szó; de *Vesel* vagy nem jól volt közölve, vagy nem jól írva, mert a lúdüző szó a székelyeknél így hangzik: *Vezszs! Vezski! Vezszsbé! Vezszs ide hó!*

Vinnyog — a malacz; igaz. *Vinnyogni* mondatik a sárhotó kancza is a maglóval; de ezt a székely így mondja: *hinnyog*, még pedig mind a kancza, mind a ménló hinnyognak.

Vitán járni — székely szójárás — így van értelmezve: véletlenül keresztülmenni. Tévedés van, mert azt jelenti: nehéz, vagy vészes feladatba, vagy vállalkozásba, kétes kimenetelű dologba járni el. Nehéz vitám volt véle.

Zsubotolok: Gyarmati úgy írja, mint a mely jelenti: suttogok, fülbe sűgok. *Zsubotolok* nem székely szó; hanem igenis a célzott értelmű székely szavak: *sugdosok*, *csugdosok*, *suttogok*, *pustogok*, *pusmogok*.

Kriza J.